

ทาทามิ

เรื่องพื้น ๆ ของบ้านญี่ปุ่น

สุธินี เกียนกุล
ฝ่ายสำนักพิมพ์

สวัสดิ์ เพื่อนๆ นักอ่านชาว TPA News ทุกคน คอลัมน์ Small Talk ฉบับนี้เราจะพามา聊聊 นอนๆ ตามสไตล์ญี่ปุ่นต้อนรับปีใหม่อีกสักหน่อย ใครที่เคยได้ไปเที่ยวตามเมืองหลวงในประเทศญี่ปุ่นก็จะพบกับตึกกรมบ้านช่องรูปทรงทันสมัยมากมาย สมกับเป็นประเทศแห่งเทคโนโลยี แต่ในความคิดวิไลก็ยังมีความเรียบง่าย และความเป็นธรรมชาติผสมผสานอยู่ อีกทั้งยังดูกลมกลืนกันดีเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็อาหาร วัฒนธรรม เครื่องแต่งกาย รวมไปถึงข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ ที่มีความเป็นญี่ปุ่นแท้ๆ ไม่เว้นแม้แต่ที่อยู่อาศัย ที่ไม่ว่าจะเป็นบ้านในเมืองหรือตามชนบทก็ยังมีหลายหลังคาเรือนที่มีการตกแต่งให้มีความเป็นญี่ปุ่นอยู่ และเมื่อพูดถึงบ้านแบบญี่ปุ่นแล้วก็จะขาดสิ่งนี้ไปไม่ได้เลย นั่นก็คือ “เสื่อทาทามิ” (畳) นั่นเอง

ว่ากันว่าชาวญี่ปุ่นเริ่มใช้เสื่อทาทามิกันมาตั้งแต่สมัยนาระ (奈良) ต่อมาในสมัยเฮอัน (平安) เสื่อทาทามิกลายเป็นสิ่งที่แสดงถึงฐานะทางสังคม โดยกลุ่มชนชั้นสูงและชาмуโระจะนำมาปูบนพื้นไม้เป็นที่รองนั่งหรือทำเป็นที่นอน จากนั้นจึงขยับขยายมาใช้ปูพื้นห้อง ในสมัยนั้นจะสามารถรู้ได้ว่าใครอยู่ในตำแหน่งอะไร ส่วนหนึ่งก็ดูกันจากสี และลวดลายของผ้าที่ใช้เย็บริมเสื่อทาทามินั้นละ ตัวอย่างเช่น หากเป็นสามัญชนคนธรรมดาจะใช้ผ้าสีเข้ม แต่ถ้าหากเป็นชนชั้นสูงก็มักจะนิยมใช้ผ้าไหม ด้ายเงินหรือด้ายทอง เป็นต้น (ดูไฮโซไปอีก) หลังจากนั้น เสื่อทาทามิก็ถูกนำมาใช้กับชาวญี่ปุ่นทุกชนชั้นในสมัยเอโดะ (江戸) เนื่องจากเสื่อทาทามิมีราคาถูกลง จนกระทั่งสมัยเมจิ (明治) ซึ่งญี่ปุ่นรับเอาวัฒนธรรมของชาวตะวันตกเข้ามา ชาวญี่ปุ่นจึงหันไปใช้เก้าอี้ และพรมกันมากขึ้น เสื่อทาทามิจึงถูกลดบทบาทลงตั้งแต่นั้นมา

สมัยก่อน เสื้อทาทามิทำจากฟาง ก็จะได้ออกมาเป็นเสื้อผืนบางๆ เวลาจะนำมาใช้หรือปูพื้นก็ต้องเอามาซ้อนกันหลายๆ ชั้น เรียกว่า “ทาทามุ” (畳) ที่แปลว่า “วางซ้อนกัน” ซึ่งเป็นที่มาของชื่อเสื้อทาทามินั่นเอง ปัจจุบันเสื้อทาทามิมักทำจากต้นกกหรือต้นอิคุสะ ในภาษาญี่ปุ่น (藁草) สาเหตุที่ใช้ต้นกกก็เพราะว่า ต้นกกเป็นพืชที่มีคุณสมบัติในการดูดซับ และระบายความชื้นได้ดี จึงสามารถปรับความชื้นภายในห้องให้อยู่ในระดับที่สมดุลได้ เหมาะกับสภาพภูมิอากาศตลอดปีของประเทศญี่ปุ่น และยังมีกลิ่นหอมอ่อนๆ เฉพาะตัวตามธรรมชาติของต้นกกที่ทำให้รู้สึกผ่อนคลาย อีกทั้งผิวสัมผัสยังนุ่มสบาย เวลามาใช้จึงไม่จำเป็นต้องวางซ้อนกันหลายชั้นอีก

ปัจจุบัน หากเป็นในเมืองใหญ่ๆ เราจะเห็นเสื้อทาทามิ ถูกนำมาใช้ปูตามร้านอาหารหรือห้องพักในโรงแรมแบบญี่ปุ่นที่เรียกกันว่าเรียวกัง (旅館) ส่วนบ้านพักอาศัยจะปูเพียงแค่ห้องหนึ่งภายในบ้านที่เรียกว่า “ห้องแบบญี่ปุ่น” (和室 Washitsu) เท่านั้น หรือบางบ้านก็อาจไม่มีเลย ซึ่งห้องแบบญี่ปุ่นก็จะวัดขนาดห้องตามจำนวนเสื้อโดยใช้หน่วยนับเป็น “โจ” (帖) 1 โจ ก็จะเท่ากับเสื้อทาทามิ 1 ผืนนั่นเอง (ขนาดมาตรฐานของเสื้อทาทามิคือ 90 x 180 ซม. แต่ถ้าเป็นเสื้อทาทามิของทางเกียวโตจะมีขนาดกว้างกว่านี้หน่อย) โดยห้องแต่ละขนาดจะมีวิธีการปูเสื้อที่แตกต่างกันไป

ภาพประกอบจาก

<https://curama.jp/magazine/493/>

<http://nttbj.itp.ne.jp/0223623876/index.html>

<https://www.gurutto-fujinomiya.com/life/tatejuku-mochizukitateniten/news/work-191.html>

<https://kotobank.jp/word/%E7%95%B3-93406>

<https://www.notsuryokan.jp/rooms/100>

<https://prtimes.jp/i/13020/20/resize/d13020-20-864641-1.jpg>

Small Tips

สำหรับการทำความสะอาดนั้น เนื่องจากใช้เครื่องดูดฝุ่นหรือไม้กวาดทำความสะอาดเสื้อทาทามิลำบาก จึงควรถอดรองเท้า และใช้เท้าเปล่าหรือใส่ถุงเท้าเดินบนเสื้อเพื่อเป็นการรักษาความสะอาด และยังถือเป็นการยथाที่ถูกต้องอีกด้วย นอกจากนี้ก็ไม่ควรนำไปตากแดด เพราะอาจทำให้สีของเสื้อเปลี่ยนไปไม่เสมอกันทั้งผืนและหากเกิดมีสวนที่ซำรุ่ขึ้นมากก็ยังสามารถส่งซ่อมเฉพาะผืนได้

